

Paikallisista käytännöistä kansainvälisiin
standardeihin: esimerkkinä FRBR-mallin synty
ja kehitys

silminnäkijän havaintoja 11.5.2012
Eeva Murtomaa

Historia

Luetteloinnin teoriaa ja ”teoksen idea”

1841: Panizzi Rules teokse idea British Museum

1876: Cutter ”Rules”

Lubetzky: ”teoksen idea”

FRBR'n käyttäjien tarpeet perustuvat **Cutter**'in tarkoitukseen

Luettelon toiminnalliset tavoitteet löytää: kuvailu ja hakutiedot
koota yhteen: kontrolloidut ”sanastot”

1. auttaa käyttäjä kirjan *löytämässä*

(A) tekijä

(B) nimeke

(C) tietty aihe

2. osoittaa *mitä kirjastossa on*

(D) tietyltä tekijältä

(E) tietystä aiheesta

(F) tietystä kirjallisuuslajista

3. auttaa kirjan *valintaa*

(G) edition tai

(H) kirjallisuuslajin mukaan

Keinot

(löytää ja identifioida)

1. hakutietona tekijän nimi ja nimen variaatiot (A ja D).

2. nimeke ja sen eri variaatiot (B).

3. sisältö: asiasanat, ristikkäisviittaukset, luokitus (C ja E).

4. kirjallisuuslaji ja kieli (F).

5. editio ja painos (G).

6. huomautukset (H).

FRBR:Tästä se alkoi

Yli 20 vuotta sitten pyrittiin näkemään tämä päivä
”toteutuneena”

A Seminar on Bibliographic Records, in Stockholm
15-16 .8. 1990

” a study should be commissioned to define the functional requirements for bibliographic records in relation to the variety of user needs and the variety of media”

Cataloguing Conference of Directors of National Libraries, and the IFLA Division of Bibliographic Control

- muuttuva ympäristö
- kustannukset
- bibliografisen tiedon vaihto

- miten kohdataan eri käyttäjäryhmien tarpeet verkossa

Strategia

- luodaan **käsitemalli**
- mietitään eri **käyttäjärühmät ja heidän tarpeensa**
- analysoidaan bibliografisen tietueen **funktiot**
- kansalliskirjastotietueen **tasosuositus**
- lisäksi voidaan tarjotaan sisältöjä, joita ei edes osattu hakea

IFLA Section on Cataloguing perusti työryhmän

IFLA Study Group on Functional Requirements for Bibliographic Records, FRBR, 1991

-6 jäsentä, 4 konsulttia, 13 kommentoijaa

konsultit: ElainenSvenonius, Barbara Tillett, Tom Delsey ja myöhemmin Beth Dulabahn kehittivät mallia IFLAn kanssa

-pj. Olivia Madison

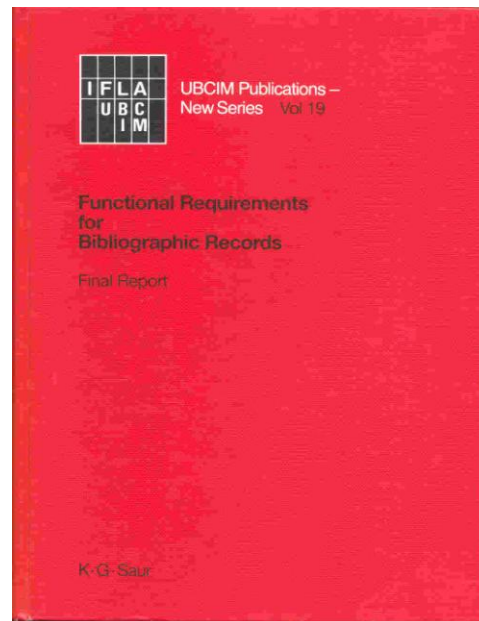
-käsiteltiin IFLAssa 1993 ja 1994, kommentit huomioitiin

-1966 raportti lähetettiin 6 kuukauden ajaksi maailmanlaajuiselle lausuntokierrokselle

-tulos 40 vastausta 16 maasta koskien termejä, metodologiaa, esimerkkejä

1997 IFLA Standing Committee on Cataloguing hyväksyi raportin Kööpenhaminassa

- Raportti ilmestyi Saurin julkaisemana 1998
- -saatavana: <http://www.ifla.org/VII/s13/sc.htm>

29.5.2012

FRBR Review Group

- FRBR strategia uudistettiin ja muodostettiin uusi
- ylläpito
- Pysyvä ydinjoukko 8-10 henkilöä
- Puheenjohtajia: Patrick Le Boeuf, Pat Riva
-
- - muodostaa tiettyihin tarpeisiin työryhmiä
Luetteloitijaoston hyväksynnällä mm.
- Ekspressioryhmä
- Aggregaattiryhmä

Bibliografinen universumi

- Malli ja metodiikka
- Entiteetti-relaatio malli
- entiteetti=käyttäjän mielenkiinnon kohde
- Käyttäjän tarpeet
- identifioida valita löytää saada

	Identifioida	Löytää	Valita	Saada/hankkia
Elementit				
	tärkeä	melko tärkeä		vähemmän tärkeä
xxx	x	x		x
yyy		x	x	x
zzz	x	x		
Suhteet				
aaa			x	x
bbb	x	x		
ccc		x		

Ryhmä 1

“erillinen tiedollinen tai taiteellinen luomus”

teos

toteutuu

Ekspressio

ilmentää

“teoksen älyllinen tai taiteellinen toteutus”

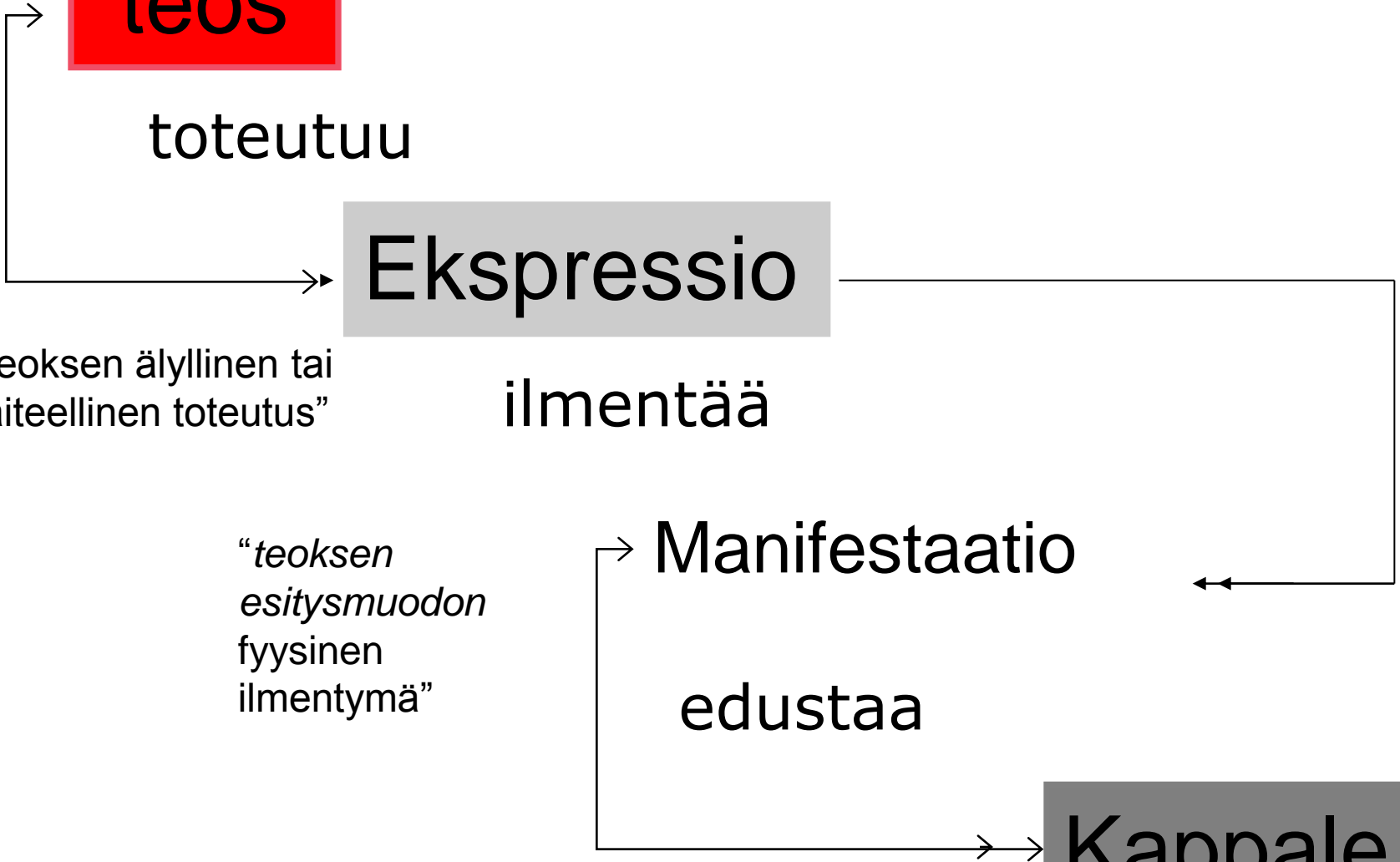
“*teoksen esitysmuodon fyysinen ilmentymä*”

Manifestaatio

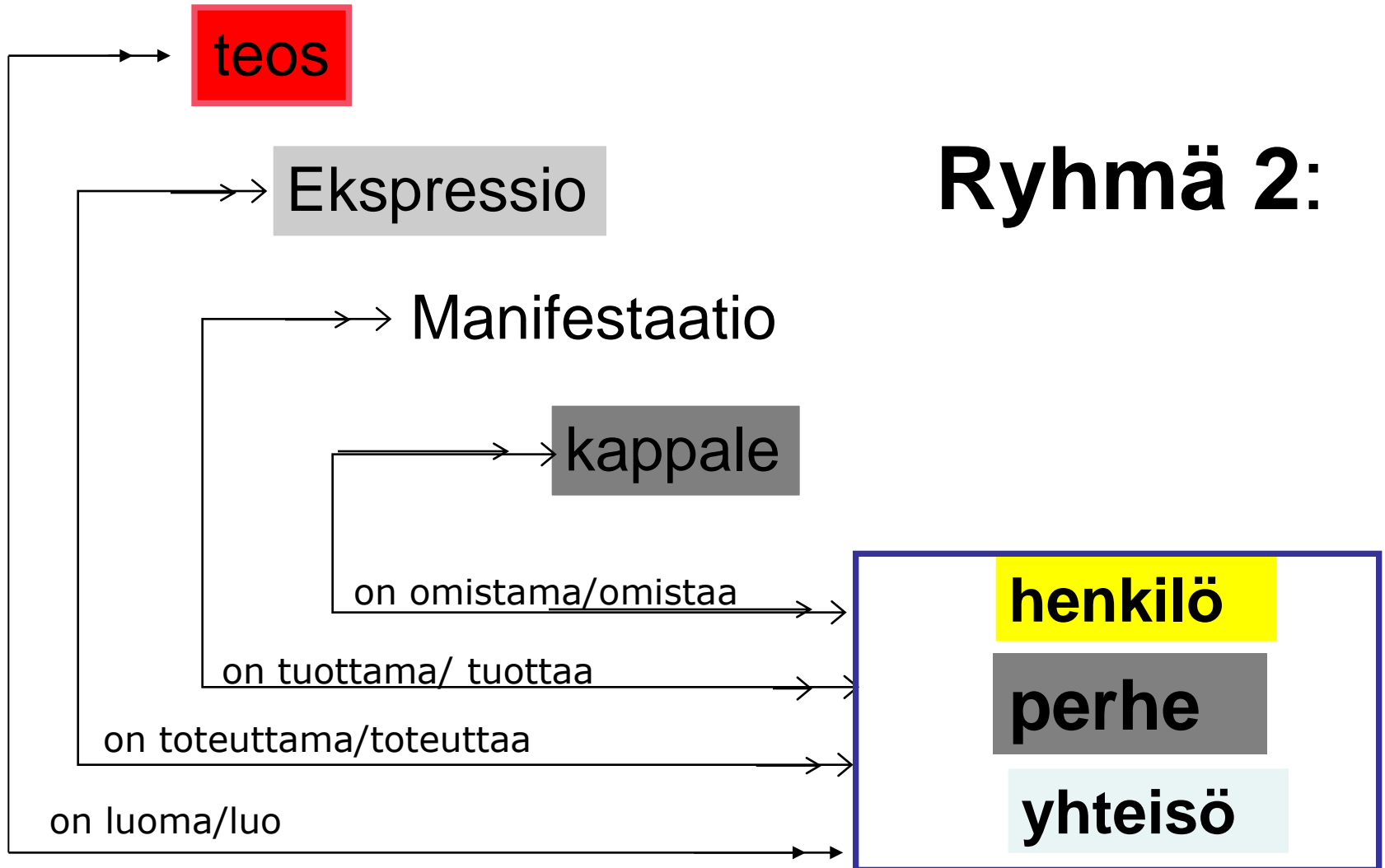
edustaa

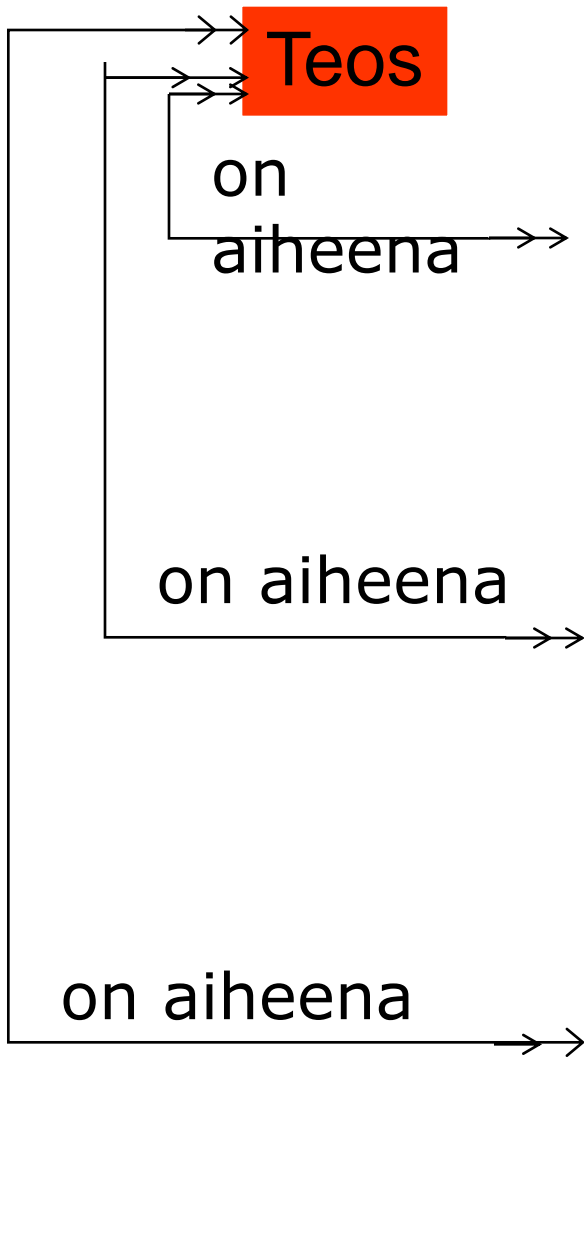
Kappale

“yksittäinen esimerkki manifestaatiosta”

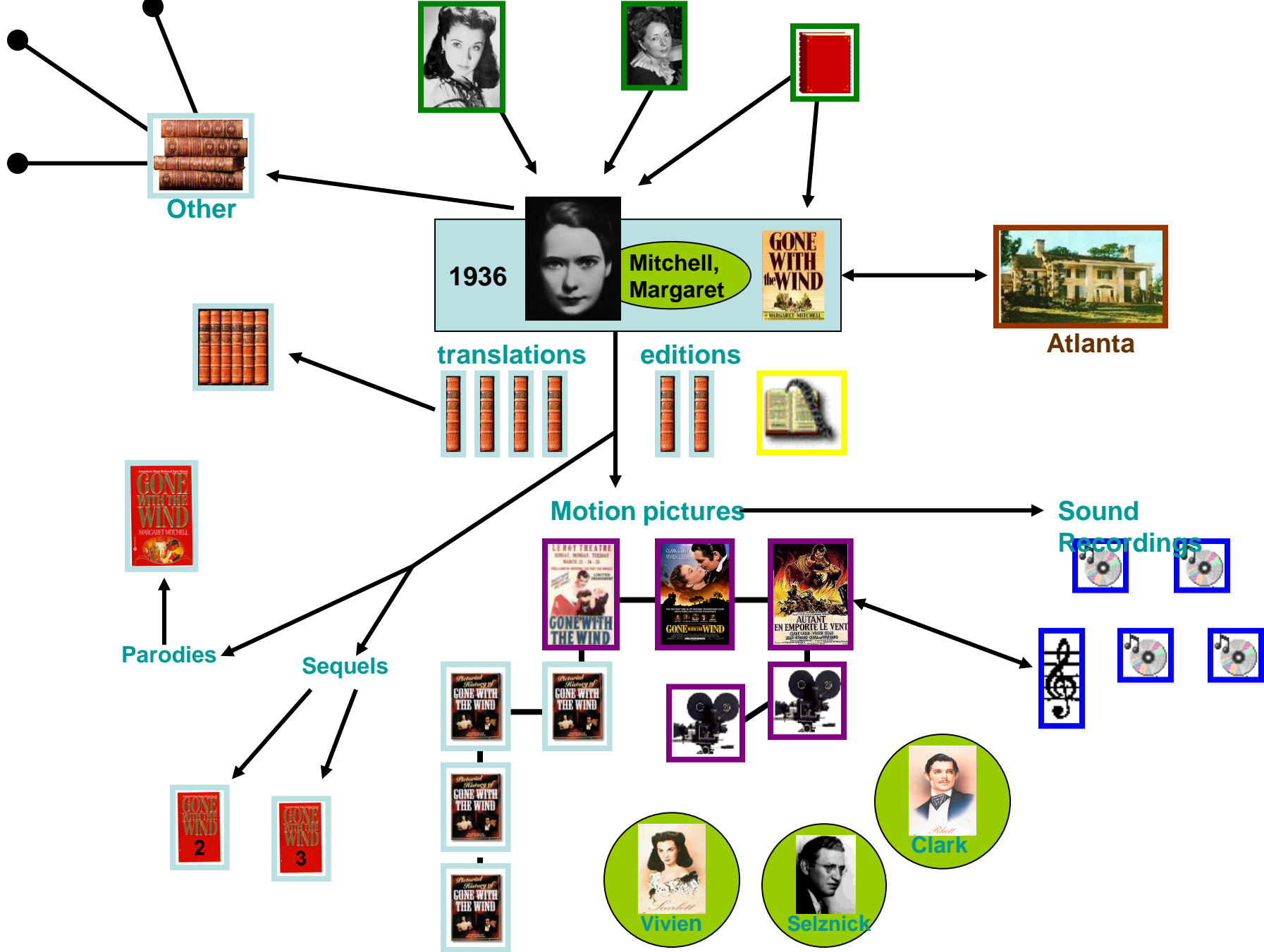

Ryhmä 2:

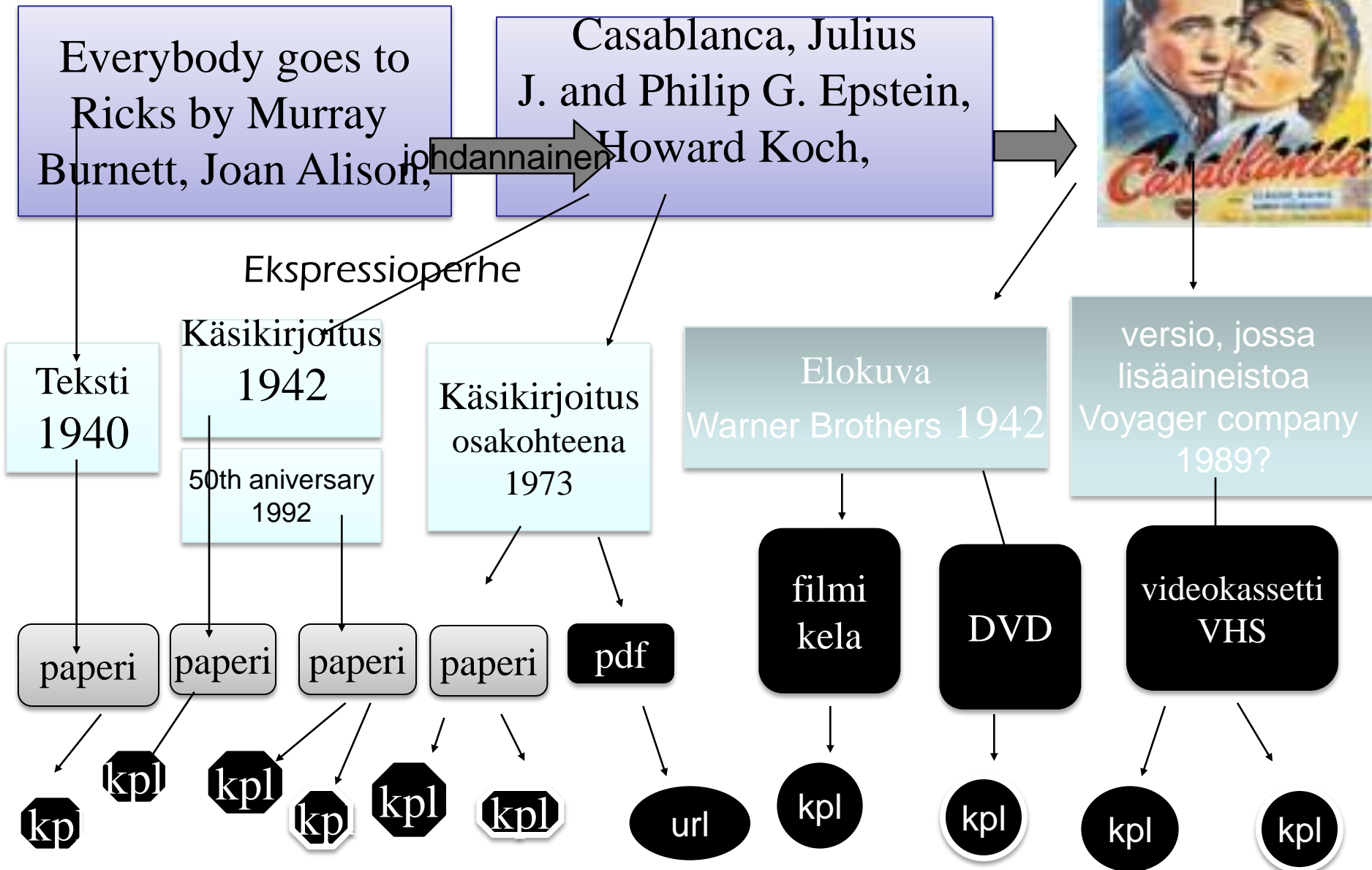

Ryhmä 3:

”retrokuva” ensimmäisistä esityksistä Eeva Murtomaa

TEOSPERHE

MANIFESTAATIOIT JA KAPPALEET

Elva Murtoma

FRBR suhteita ja rooleja

Everybody Comes to Rick's

created by Murray Burnett & Jean Alison

mukaelmat

Screenplay

created by Julius J. and Philip G. Epstein,
Howard Koch

The movie
Casablanca

directed by Michael Curtiz
person/work

is realized by Ingrid Bergman,
Humbrey Bogart persons//expression

is produced by Hal B. Wallis
person/expression

is published by corporate
bbodody/manifestation

Warner Brothers, 1942

FRBR suhteita ja rooleja

Bergman Ingrid, 1915-1982, tekijä
Bergman, Ingrid, 1915-1982, näyttelijä
Bergman, ingrid, 1915-1982, kohde

toteuttanut

henkilö/ekspressio

Landskap
Valborgsmassofaften
Swedenhielms
Murder in the orient express
Cactus flower
Casablanca...

**teoksen
kohteena**

**Humphrey Bogart,
Ingrid Bergman
in Casablanca
1982**

luonut

henkilö/teos

Bergman, Ingrid
Ingrid Bergman : my
story /by Ingrid Bergman and
alan Burgess
1980

FRAD, Functional Requirements for Authority Data : a Conceptual Model

1999 IFLA Working Group on. Functional Requirements and Numbering of Authority Records (FRANAR)

Francoise Bourdon, France
Christina Hengel-Dittrich, Germany
Olga Lavrenova, Russia
Andrew MacEwan, UK
Eeva Murtomaa, Finland
Glenn Patton, chair, USA
Henry Snyder, USA
Barbara Tillett, USA
Hartmut Walravens, Germany
Mirna Willer, Croatia

Consultant
Tom Delsey, Canada

Julk. 2009 Saurin kustantamana

- auktoriteettitietueen käytöt ja käyttäjät
- identifikaatiotunnuksen tarve
- toimia IFLAn linkkinä toisiin auktoriteettitiedostoja
kehittäviin ryhmiin
- tutkia auktoriteettitietueen funktionaaliset vaatimukset

Käyttäjät

Auktoriteettitietueiden laatijat

Kirjastonhoitajat

Kirjaston asiakkaat

Käyttäjien tarpeet

Löytää

(entiteetti/entiteetit hakukriteerien avulla)

Identifioida

(varmistaa, että entiteetti on se mitä haetaan ja että se erottuu monista samankaltaisista entiteeteistä)

Saattaa yhteyteen (esim. henkilö – nimi, jolla tunnetaan)

Oikeuttaa

(syy nimen tai nimimuodon valinnalle esim. kieli)

haku: Astrid Lindgren

Astrid Lindgren

Astrid Lindgren

entiteetti

suhde

suhde

entiteetti

nimi entiteetti
Astrid Lindgren

Entiteetti-suhde

Entiteetit edustavat auktoriteettitietueen käyttäjien mielenkiinnon kohteita

**henkilö
entiteetti**

nimi = entiteetti

Lindgren, Astrid,

henkilön attribuuteja

1907-2002

syntymä- ja kuolinpaikka

maa

asuinpaikka

kieli, ammatti, toimiala,

historia jne.

Lindgren, Astrid, 1907-2002

suhteet

esim.

aikaisempi nimi

Ericsson, Astrid

nimen variaatio

Ericsson, Anna

myöhempi nimi

Lindgren, Astrid

nimen variaatiot ja nimen erikieliset muodot

Lindgren, Astrid (Anna Emilia)

Lin'gedeng, Aosirui

Lin'gelun, Asitelide

Limdgren, Astrid

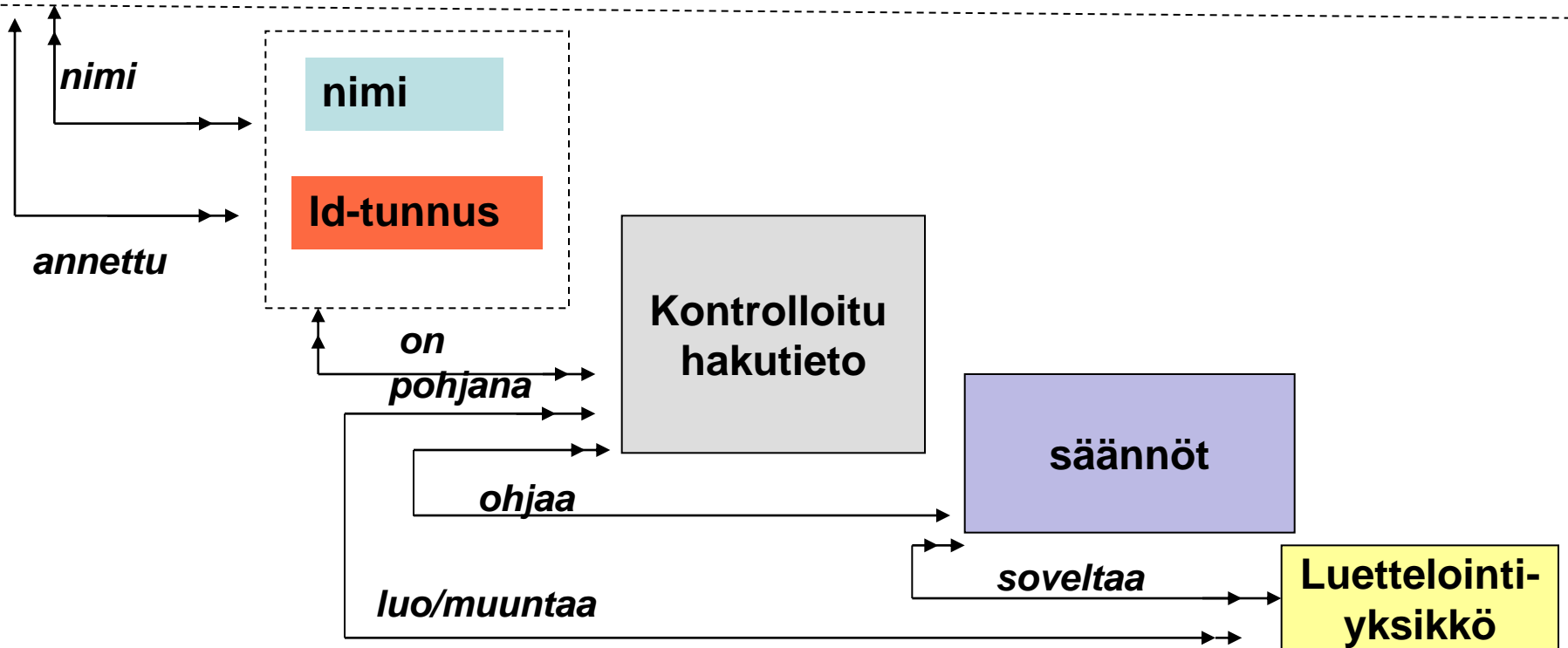
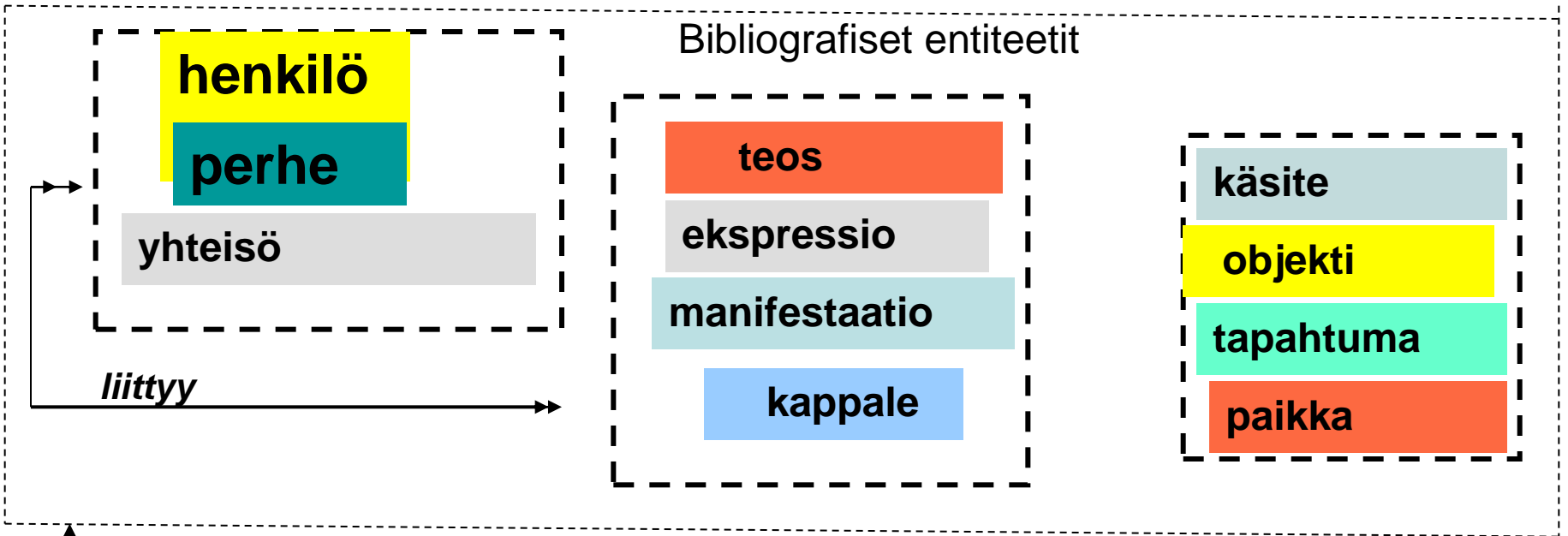
Rindügüren, Asüt'üridü

Auktoriteettitietue:
auktorisoitu/ohjeellistettu
nimimuoto ensisijaisena

nimen variaatiot ja nimeen
liittyvät toiset nimet, jotka ovat
myös kontrolloituja
hakumuotoja

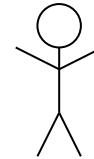

Yksittäisiä esimerkkejä

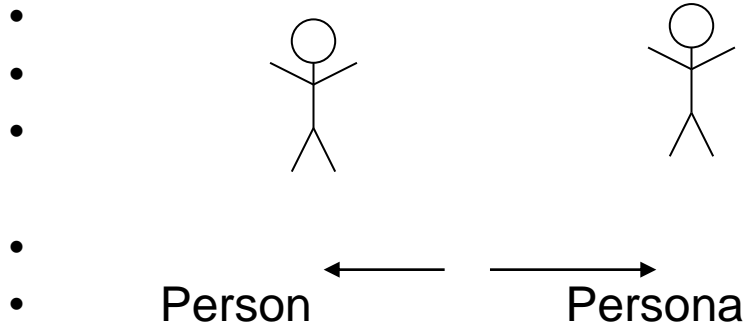
relationships between persons

pseudonyms relationship

- under some cataloguing rules
- entity person as 1) **real individual**

- under other cataloguing rules
- 2) a specific instance of the bibliographic entity person may correspond to a **persona adopted by an individual**

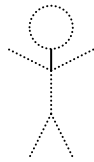
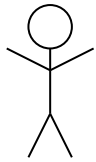

- The relationship between a persona Kristian Korppi and that person's
- real name Mika Waltari

relationships between persons

- Person A   Person B   Persona

-

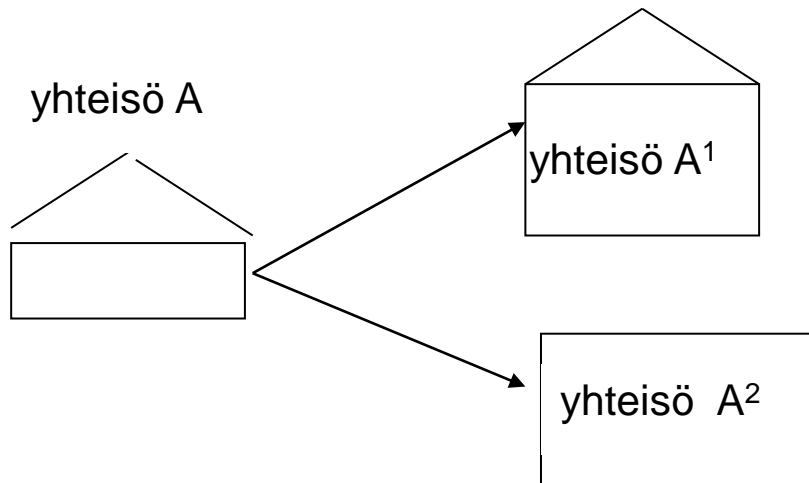
Mika Waltari

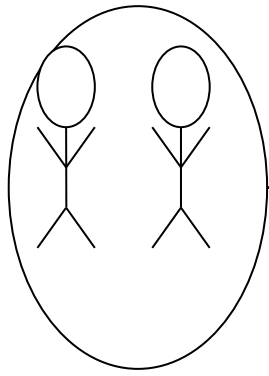
Armas J. Pulla

Kapteeni Leo Rainio
shared pseudonym

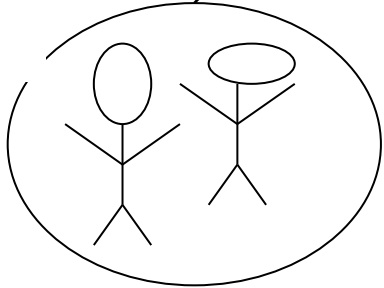
Seurannaissuhde

jakautuu

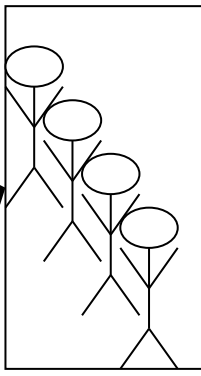

yhteisö A

yhteisö B

sulautuu

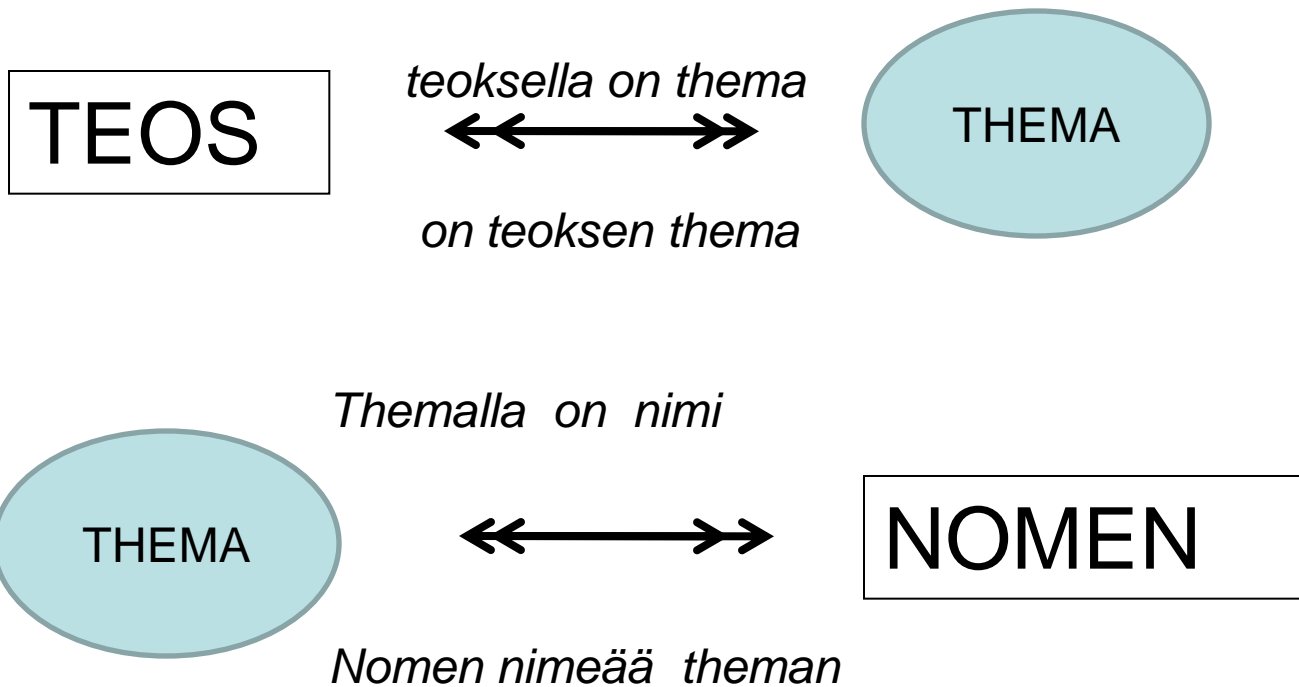
Suhteet nimien ja niihin liittyvien henkilöiden, perheiden, yhteisöjen ja teosten välillä

- **Entiteettityyppi**   **suhdetyypit**
- **Henkilö ⇒ Nimi**
- **Nimi ⇒ Nimi**   **suhteet:**
  - todellinen nimi
  - salanimi
  - maallinen nimi
  - hengellinen nimi
  - virallinen nimi
  - aiempi nimi
  - myöhenpi nimi
  - muunkielinen nimimuoto
  - muu nimen varianttimuoto
- **Perhe ⇒ Nimi**
- muunkielinen nimimuoto

yhtenveto

- FRBR ja FRAD tukevat yhdessä ideaa siitä, että käyttäjä löytää teosten sisällön sillä kielellä, kirjoitusjärjestelmällä ja nimimuodolla, jonka parhaiten tuntee
- käyttämällä tämänlaista tiedon mallinnustekniikkaa on mahdollista luoda rakenne, joka on mahdollisimman riippumaton tämänhetkisistä formaateista ja systeemeistä
- ja on avoin tulevaisuudelle

FRSAD, Functional Requirements for Subject Authority Data

Jansson Tove Farlig midsommar **eng** 1971 London – (+2)
Jansson Tove Farlig midsommar **fin** 1957 Porvoo – (+6)
Jansson Tove Farlig midsommar **fre** 1980 Paris – (+2)
Jansson Tove Farlig midsommar **ger** 1955 Einsiedeln – (+4)
Jansson Tove Farlig midsommar **heb** 1984 Tel Aviv
Jansson Tove Farlig midsommar **ice** 1970 Reykjavik
Jansson Tove Farlig midsommar **ita** 1959 Firenze
Jansson Tove Farlig midsommar **jap** 1968 Tókyó
Jansson Tove Farlig midsommar **jpn** 1965 Tókyó
Jansson Tove Farlig midsommar **nor** 1959 Oslo – (+7)
Jansson Tove Farlig midsommar **pol** 1967 Warszawa – (+2)
Jansson Tove Farlig midsommar **spa** 1982 Madrid

Jansson Tove Farlig midsommar **swe**

Stockholm : Geber, 1954

Helsingfors : HS, 1954

Helsingfors : Schildt, 1955

*Esimerkki frbr näytöstä "Data mining MARC to find:FRBR?" mukaan
/ Knut Hegna, Eeva Murtomaa*

Luettelointitietueen tie kohti semanttista verkkoa

Ks Gordon Dunshiren esitys

<http://www.gordondunsire.com/presentations.htm>

Linked data and the implications for library cataloguing: metadata models and structures in the Semantic Web